

תלבושות שהן חלק מהמחול

גיורא מנור

משוחח עם
בוריס צ'קשירין,

מעצב בימה

ותלבושות מחול

מסרביה

"דון חואן", התיאטרון הלאומי,

בלגרד, יוגוסלביה

"DON JUAN", NATIONAL THEATRE,

BELGRADE, YUGOSLAVIA

שעה שמעצב התלבושות בוריס צ'קשירן (Boris Čakširan) עבד בחורף שעבר במשך יומיים וחצי אינטנסיביים עם נבחרת מרקדני סדנת המחול בגעתון, שוחחנו עליו, על דיעותיו ועל ניסיונו האישי בעיצוב תלבושות למחול. לבוריס, שנולד ביוגוסלביה בשנת 1962, יש בניגוד למעצבים רבים, ניסיון אישי על הבימה. הוא היה רקדן מקצועני, עד שפציעה קטעה את הקריירה הבימתית שלו.

אולי זו אחת הסיבות, שהוא ניגש לעיצוב תלבושות בגישה שונה מזו הנהוגה בדרך כלל. הוא רואה את התלבושות (ואת התפאורה, אם עליו לעצב אותה) כחלק מפעולת המחול, מרכיב בלתי נפרד מן התנועה. ולדעתו, רצוי מאוד שהרקדנים עצמם יהיו היוזמים או לפחות שותפים פעילים בעיצוב.

"לפני שנים רבות בהיותי רקדן נפצתי בגבי. ומשלא יכולתי עוד להופיע במחול, עזבתי את הכל. נעשיתי למעצב, אבל רק מקץ שנים ארוכות חיפשתי לחדש את הקשר שלי עם עולם המחול. אבל אני זוכר היטב את תחושות הרקדן לגבי הבגד שעליו ללבוש. אולי זה משהו מיוחד שיש לי לעומת מעצבים אחרים."

איך אתה רואה את הקשר בין התנועה, הרקדן והלבוש שלו? האם על התלבושת לרקוד יחד עם הרקדן, או להוות התנגדות?

"אני אוהב פשטות. כך שאין הכרח בהוספת תלבושת לתנועה. אבל מצד שני, כל אמצעי היכול להוסיף או לשכלל את המבע האומנותי רצוי. הבד, הבגד, יכול בעזרת הצורה או הצבע להעשיר את התנועה. על הלבוש לנוע יחד עם התנועה. יש יופי רב בזה שאתה מוסיף משהו לתנועה, המדגיש או מחזק אותה."

במילים אחרות עוד אמצעים לשכלל את התנועה עצמה.

"ייתכן שגם התנועה משתנה על ידי התלבושת או האביזרים המשתתפים בה."

אבל בסופו של דבר, מה שהכוריאוגרף רוצה לראות אלה גופות אנושיים. כך שלמעשה רוב היוצרים היו מעדיפים פשוט גופות עירומים.

"ינכון. אני לא מתכוון לכסות את הגוף. אבל אני מנסה להעניק לרקדן משהו נוסף [לגופו שלו]. משהו היכול, למשל, להתעופף שעה שהתנועה עצמה מסתיימת. משהו שישלים את התנועה, או יהווה לה המשך."

אבל יש גם רקדנים, כגון מרתה גראהם או גרטרוד קראוס, שפעלה בארץ בשנות ה-30 וה-40, שאהבו תלבושות כבדות, המהוות התנגדות לתנועה. אני זוכר מחול אחד של מרתה (כוונתי ליצירתה התנ"כית "יהודית") בו התלבושת שלה היתה גלימה ענקית, שכיסתה לא רק אותה אלא כמעט את הבימה כולה.

"אבל גם במקרה כזה, יש מישהו בתוך התלבושות, ומגיע רגע, בו הרקדן נפרד או נגלה

מתוך הבדים. כרגע אני עובד עם כוריאוגרפית דנית, העובדת כבר שנים ארוכות בניו-יורק, שנתבקשה על ידי יצרני קוסמטיקה ליצור מחול שיבטא צבעים וגוונים שונים. היא הזמינה אותי ליצור איתה, והרעיון שלי היה לכסות את כל הבימה בבדים צבעוניים, שמהם יצאו הדמויות הרוקדות. תוך כדי המחול הרקדניות יוצאות משלל הצבעים, שהן הבימה, ומה שנותר הם צבעי עור הגוף."

אם אני לא טועה, מה שאתה מתאר זה בעצם סטריפטזיז...

"במקרה מיוחד זה הרי מדובר באיפור גוף. וגוף זה דבר יפה... בזמן האחרון התנסיתי בעיצוב תלבושות במסגרות שונות ומשונות. למשל, עיצבתי מאות תלבושות לסרט הוליוודי ענקי, שצולם במולדתי. זהו סרט מלחמתי, ועם המוני חיילים, שהיה עלי לעצב את מדיהם. והתנסיתי בסדנאות של נוער שיש לו בעיות הסתגלות לחברה, עבדתי עם חוגים של חולי איידס וכו'."

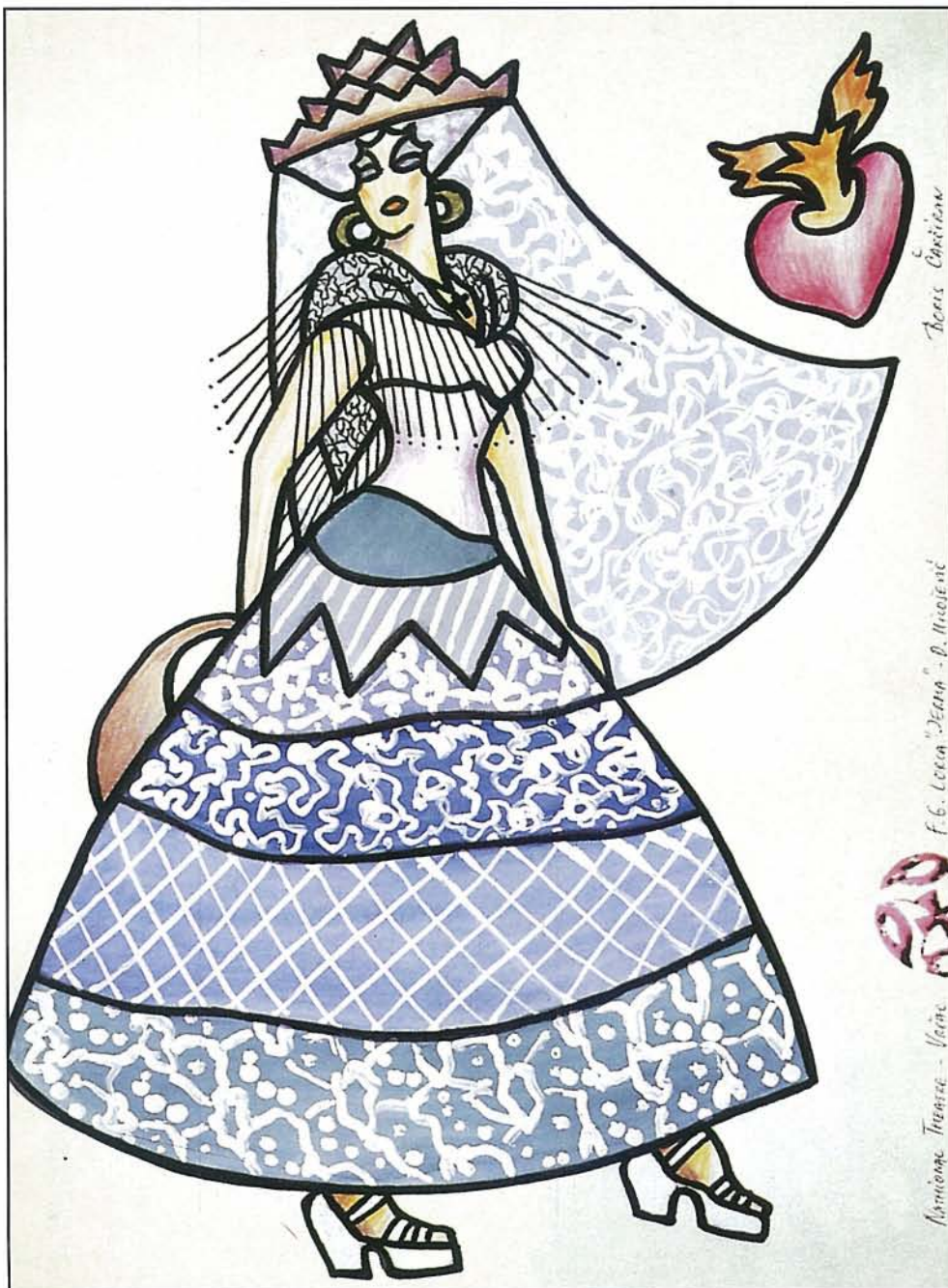
ראית בקיץ שעבר איך ניהלתי סדנה עם רקדנים צעירים בעיר ביטום, בדרום פולין. אני

נותן לרקדנים המשתתפים בסדנה לעצב את התנועה שלהם ואת תלבושותיהם. זהו תהליך משולב. וכך לומדים הרקדנים לחשוב לא רק על התנועה אלא על התלבושות שלהם. לאחרונה פיתחתי שיטה זו לכיוון נוסף: אחרי שהם יוצרים את התנועה ואת הלבוש, אני לוקח להם את הלבוש שעיצבו, ונותן אותו למישהו אחר בקבוצה, כדי שיחוש בהבדלים. ואז עליהם גם ליצור התייחסות למישהו אחר. כאשר אני לוקח מהם את התלבושת, הם נותרים עם הזולת ללא העזרים שיצרו מהבדים או החפצים שעמדו לרשותם. אלה שלבים שונים בתהליך של יצירה הכוללת תנועה ועיצוב."

זה נשמע לי מרתק. ואיך מצאת את הרקדנים הצעירים אצלנו, בגעתון?

"התחלנו מאודישן ובחרתי 10 מהם, להשתתף בסדנה. והם אלה שעבדו יחד במשך יומיים וחצי. ומחר נראה את תוצאות התהליך."

"ירמה", התיאטרון הלאומי, יוגוסלביה
"YERMA", NATIONAL THEATRE, VRŠAC, YUGOSLAVIA

"דון חואן", התיאטרון הלאומי, בלגרד, יוגוסלביה
"DON JUAN", NATIONAL THEATRE, BELGRADE, YUGOSLAVIA

איזה נס קטן, שיקרה משהו מדהים ובלתי צפוי או מפתיע. השינוי יכול להיות הדרגתי. למשל, תלבושת ארוכה מתקצרת, ורק לאט לאט חש הצופה בשינוי. או שהתלבושת הופכת מכהה לבהירה או להפך. וסמליות יכולה גם היא להתבטא בצבע. נאמר הרקדנית באדום פוגשת דמויות בלבן. או שהאישה הרוקדת בשימלה צבעונית מרימה אותה והופכת אותה ללבנה.

והנס הקטן: אשה הולכת למות, שוכבת במיטתה. היא קמה ומבקשת לגעת בירח. הדמות המייצגת את הירח נכנסת, וברגע שהן נפגשות, נעלמת הכתונת הלבנה שלה והיא ניצבת בבגד כחול. אבל יתר הרקדנים מתיחסים אליה כאילו היא עדיין שוכבת על ערש הדווי שלה. כאילו היא רוח רפאים - זה הפלא".

נכון, הנס הקטן המפליא, הוא הקסם הבסיסי של כל מופע בימתי. האם אין כוריאוגרפים, שהגישה שלך קצת מפחידה אותם? שחושבים שאתה מתערב במה שלא נוגע לך?

"אני בן-אדם שבדרך כלל אומר מה שאני חושב. אבל אני משתדל להגיד את זה כך, שזה יתקבל על הדעת".

האם מעולם לא כתבת לבריט למחול או יצרת כוריאוגרפיה?

"(אחרי היסוס) כתבתי שני ליברטי, אבל אלה פרויקטים ענקיים, כך שעד עכשיו שום דבר לא בוצע. תוך כדי עבודתי בסדנאות עם רקדנים נוצרו כמה דברים, אבל פשוט עשיתי נסיונות עם הרקדנים, זה הכל..."

איני מכיר הגדרה טובה יותר לכוריאוגרפיה מזו שתיארת: לערוך ניסיונות עם רקדנים.

בוריס מקווה לשוב לישראל ולעבוד אצלנו, במסגרת סדנאות או בעיצוב מופע מחול. ועד כמה שידוע לי, הביע אהדה נהרין, שפגש אותו וראה את תיק העבודות שלו, רצון להזמין אותו לעבוד עם בת-שבע בעתיד.

בוריס צ'קשיין
BORIS ČAKŠIRAN, PHOTO: VESNA PAVLOVIC

אני נותן לרקדנים המשתתפים בסדנה לעצב את התנועה שלהם ואת תלבושתיהם. זהו תהליך משולב. וכך לומדים הרקדנים לחשוב לא רק על התנועה אלא על התלבושות שלהם. אחרי שהם יוצרים את התנועה ואת הלבוש, אני לוקח להם את הלבוש שעיצבו, ונותן אותו למישהו אחר בקבוצה, כדי שיחוש בהבדלים

"אופרה בגרוש", תיאטרון ביטף, בלגרד, יוגוסלביה
"THREE-PENNY OPERA", BITEF THEATRE, BELGRADE, YUGOSLAVIA

"ירמה", התיאטרון הלאומי, יוגוסלביה
"YERMA", NATIONAL THEATRE, VRŠAC, YUGOSLAVIA

האם אתה מרבה לשוחח ארוכות עם הכוריאוגרף שלמענו אתה מעצב לפני תחילת העבודה?

"על פי רוב אני יודע מראש את הרעיון הכללי. ואז אני מכין סקיצות לכל, לבימה ולתלבושות. והרבה פעמים אני מצליח לשכנע את הכוריאוגרף ולשנות את התפיסה הראשונית שלו, לפי העיצוב שאני מציע לו. למשל, נניח שהכוריאוגרף אומר לי שדרוש לו משהו, לסצינה שבה הרקדנית הראשית שלו יוצאת מדעתה מרוב אהבה. הדמות שבה היא מתאהבת היא של חייל. אז אני ממלא את כל הבימה בנעליים צבאיות... ולכוריאוגרף אין ברירה אלא לעצב את התנועה עם כל נעלי-הצנחנים הללו".

זה סתם משל או דוגמא של משהו שהיה?

"זה מקרב ממשי שהיה בתיאטרון הלאומי של בלגרד. זה היה חלק מהפקה תנועתית של "דון ז'ואן". דונה אלוירה משתגעת עם כל מאות הנעליים".

אני מניח, שגם הכוריאוגרף יצא מדעתו ממך...

"אבל זה יצא יפה מאוד. בסצינת הפתיחה של הפקה זו ביקש הכוריאוגרף ליצור תמונת קרנבל. והוא אמר "אני רוצה שזה יהיה חם!" אז הלבשתי את כל הרקדנים - נשים כגברים - בשמלות קרינולינה אדומות ענקיות. ועל פניהם מסכה אדומה אחידה. הכוריאוגרף היה בהלם. אבל תוך כדי המחול שהוא יצר הורדתי את התלבושות מהרקדנים והרקדניות, וזה נעשה חם מאוד".

אני רואה שמה שאתה אוהב באמת, זה שהתלבושות ישתנו תוך כדי המחול, שתוצר דינאמיקה. שהרקדנים לא יתלבשו בחדר-האיפור, יעלו לבימה, ירקדו וישובו לחדר האיפור ויסירו את הלבוש.

"יש לי בדרך כלל שלושה מרכיבים שאני משתדל לשלב, ואחד מהם הוא ההשתנות. השני הוא הסמליות. ואילו השלישי, שיתרחש